

Metodologie

- Metoda – konkrétní postup
- Metodologie – soubor postupů
- Brněnští starověkáři – Vladimír Groh a Josef Češka: pozitivistická metoda
- Důraz na heuristiku, studium a interpretaci pramenů; pramen má přednost před logickou konstrukcí historika, jež nemá v pramenech oporu

- Věnovali se kritice pramenů, jejich komparaci
- Ale:
- Groh: Důraz na interdisciplinaritu (archeologie, geologie, klimatologie, religionistika)
a na komplexní pojetí historie
- Tyto postupy i dnes moderní

Specifika starověkého období

- Máme písemné prameny, ale hmotné památky a archeologické metody výzkumu nebo datování jsou stále důležitou pomocnou, někdy i vůdčí disciplínou.
- Poprvé máme zdokumentováno, jak civilizace chápe sama sebe.
- Mnohem snazší přístup k myšlení doby. Poznáme je však pouze studiem velkého množství pramenů.
- Chybné závěry např. jen ze studia filozofických spisů
- Možno použít také metod psychologie, filozofie, sociologie
- Pestrost pramenů: možnost k všestrannému zkoumání starověkých kultur

- Neoddělitelnost sociálního a politického života od náboženství (religionistika, sociologie)
- Vznik státu a řady politických systémů
- První psané zákony a zákoníky , které můžeme zkoumat podobně jako právníci
- Mnohdy nutnost sestavování mezioborových týmů nebo konsultací

Další specifika

- Délka časového období (včetně období přechodných)
- Geografická rozsáhlost
- Pramenné jazyky jsou z většiny mrtvé
- Nutnost specializace, které přizpůsobíme odbornou přípravu

Využití pramenů (písemné prameny)

- Editio maior
- Vyšší textová kritika pramene (kdo, kdy, kde, v jaké funkci, jakého politického a náboženského názoru, jaké prameny měl k dispozici, za jakým účelem dílo sepsal, apod.)
- Nižší je v editio maior provedena
- Práce s originálem (překlad je jen pomocník)

Nižší textová kritika

- Pokoušíme se o ni u pramenů:
- Fragmentárních
- U nesrozumitelných míst
- U míst, která protiřečí ostatním údajům pramenů
- U poškozených nebo nesrozumitelných míst epigrafických památek nebo na papyrech
- Nové čtení je třeba obhájit filologicky, historicky, paleograficky

Vymezení tématu a jeho cíle

- Tematické a chronologické limitování práce, které umožní provést správnou heuristiku
- Vynikající pomůcky: PLRE a starší literatura, prosopografická díla,
- moderní kompendia o antické literatuře
- pracujeme–li s uzavřenější tematikou (např. clientes, buccelarii):
Thesaurus a jiné velké slovníky

Sekundární literatura

- Pokud možno postup od nejnovější ke starší
- Starší obvykle více pracuje s prameny, rozebírá texty; novější přináší mladší teorie

Uchopení problému

- Např. budeme psát o temném období řeckých dějin
- Shrneme definice v sekundární literatuře (pokud se pojem vyskytuje již v antice, uvedeme i jeho antické chápání a posoudíme je)
- Chceme-li hovořit místo toho např. o přechodném období v řeckých dějinách, uvedeme definici – z literatury nebo i vlastní
- Snažíme se definovat všechny pojmy, které by mohly být problematické (např. pracujeme na tématu o barbarech na našem území – jak chápeme pojem král, jak náčelník)

- Proč je tato část naší metodologie podstatná?
- Historická věda dosud pracuje s řadou našich *termini technici* vágně
- Důsledky: spory při obhajobách prací
- Vytváření pseudoproblémů
- Historie není věda (?)

Hypotézy versus prameny

- Příklad:
- Půda nebo daně? (BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila. Půda nebo daně? In **Querite primum regnum Dei**. I. Brno: Matice moravská, 2006. s. 99-105, 7 s. ISBN 80-86488-35-7)
- Vláda u Hunů:
- BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila. Charakteristika "barbarských" států. Příspěvek k metodologii dějin. **Studia historica Nitriensia**, Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2016, roč. 2016/20, č. 1, s. 3-16. ISSN 1338-7219
- Nutnost obecně definovat rysy sakrální vlády

- BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila. Contribution to the basic methodological questions (Ancient states and the states in the transitional period between Antiquity and the Middle Ages). In Bednaříková, Jarmila; Meško, Marek; Žáková, Anna. **On Research Methodology in Ancient and Byzantine History**. 1st edition. Brno: Masaryk University, 2015

Výhodné znalosti z oborů

- Epigrafika
- Numismatika
- papyrologie

Výhodné znalosti mimo obor

- Archeologická terminologie (nejen výhodná, nutná)
- Klasicko-archeologická nebo uměnovědná terminologie, pokud pracujeme s uměním, antickou keramikou, apod.
- Geografie
- Základní pojmy z klimatologie
- Základní pojmy ze sociologie a religionistiky

- Uvádějte problematické výrazy, s nimiž jste pracovali nebo pracujete
- Výběr a pokus o společnou definici
- Nevybrané problémy definovat jako domácí úkol